

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการสามพรานโมเดล

นิติกร พงษ์ไพบูลย์¹ วิสาชา ภูจินดา²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมของโครงการสามพรานโมเดล ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ และถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการตามมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการ โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ และสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการจำนวน 11 คน ทำการวิเคราะห์ความสำเร็จโดยใช้ทฤษฎีการจัดการเชิงระบบ และด้านผลกระทบ (IPO-I System) ซึ่งมีกิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการ เช่น ตลาดสุขใจและตลาดสุขใจสัญจรให้เกษตรกรนำผลผลิตอินทรีย์มาจำหน่าย และวิสาหกิจชุมชนสุขใจออร์แกนิก เป็นต้น

การดำเนินการมีปัญหาและอุปสรรคแบ่งเป็นช่วง ดังนี้ ช่วงต้นน้ำ เกษตรกรยังเคยชินกับวิถีเดิมในการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์สำหรับเกษตรกรอินทรีย์ที่ไม่ผสมคลุกยา และความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ช่วงกลางน้ำ เกษตรกรยังขาดความรู้ในบางเรื่อง เช่น วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด ผลผลิตบางส่วนมีปริมาณมากล้นตลาด เป็นต้น และช่วงปลายน้ำ ผู้บริโภคยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ และบางรายก็ยังติดกับรูปแบบของผลผลิตที่สวดยไม่มีตำหนิ การดำเนินการของโครงการได้ส่งผลในด้านสังคม คือทำให้เกิดเครือข่ายระหว่างผู้บริโภค เกษตรกร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรมีรายได้และมีช่องทางการตลาด และด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ฟื้นฟูคุณภาพดินและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ นำทรัพยากรมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ส่วนแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการสามพรานโมเดล เช่น การส่งเสริมช่องทางการตลาดและการขอรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร ภาครัฐและสถาบันการศึกษาสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณ จัดกิจกรรมให้ผู้บริโภคเยี่ยมชมแปลงเกษตรกร และจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสุขใจออร์แกนิกเพื่อรองรับผลผลิตที่ล้นตลาด เป็นต้น

คำสำคัญ : สามพรานโมเดล; ถอดบทเรียนความสำเร็จ; เกษตรอินทรีย์

¹ คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 หมู่ที่ 3 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
อีเมล: n.pongpaiboon@hotmail.com

² ผู้อำนวยการสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

SUCCESS LESSON OF SAMPRAN MODEL

Nitikorn Pongpaiboon¹ Wisakha Phoochinda²

Abstract

This study aims to study activities of the Sampran Model project, problems, and obstacles of the activities and to investigate lessons learned of the project in social, economic, and environmental dimensions and to propose guidelines to promote and improve the projects. Interviews to the Managing Director of the Sampran Riverside Hotel and eleven farmers' representatives. The activities in the project include such as the Sookjai market and the Sookjai Sunjorn market which the farmers sell organic products and Sookjai Organic Community Enterprise, etc.

The problems and obstacles of the project are that farmers still have gotten used to the traditional way of using chemicals in agriculture and seed for organic farming has been shortage. In addition, farmers lack of knowledge, such as postharvest management, marketing, etc. and some of the organic yields are abundant, resulting in overcapacity. Moreover, consumers still lack knowledge about organic agriculture and some of them get used to eat beautiful products. Lessons learned in a social dimension involve a network between consumers, farmers, agencies, and educational institutions. For economy dimension, farmers income and marketing channels has increased and for environmental dimension, farmers reduce chemicals in agriculture, restoring soil quality and surrounding environment and use existing resources for maximum benefit and seed preservation. The development and promotion guidelines of Sampran Model project. Include e.g. supports marketing channels and organic certification, government and educational institutions support knowledge and budget, organize activities for consumers to visit farmers, and Sookjai Organic Community Enterprise support overflowing production, etc.

Keywords: Sampran Model; Success Lesson; Organic Agriculture

¹ Science Program in Environmental Management, National Institute of Development Administration
118 Moo 3, Seri Thai Rd., Khlong Chan, Bang Kapi, Bangkok 10240
E-mail: n.pongpaiboon@hotmail.com

² Director of Research, National Institute of Development Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพพื้นที่ของประเทศไทยเหมาะกับการเพาะปลูกทำเกษตรกรรมอย่างมาก โดยการทำเกษตรกรรมในสมัยก่อนนั้นมีรูปแบบเรียบง่าย ปลูกพืชตามฤดูกาล ใช้แรงงานสัตว์มาช่วยในการเกษตร เน้นการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ผลผลิตที่ได้นำมาใช้เพื่อการยังชีพ แต่เมื่อมาถึงยุคการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ทำให้เริ่มมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชและเป็นการนำสารเคมีมาใช้โดยไม่ถูกวิธี หรือเกษตรกรมีการใช้ปริมาณสารเคมีที่มากเกินไป ส่งผลให้เกิดการตกค้างของสารเคมีที่เป็นอันตรายในสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและยังเป็นอันตรายกับผู้บริโภค รวมถึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรเอง (Tonglim, 2013) โดยผลสำรวจพบว่าอัตราการป่วยจากการได้รับพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยในปี 2558 พบว่าผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม 2,421 ราย อัตราป่วย 3.70 ต่อประชากรแสนคน (Bureau of Epidemiology, 2016) ซึ่งการทำเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปหลังยุคปฏิวัติเขียวทำให้เกิดทั้งผลดีและผลกระทบด้านต่าง ๆ มากมาย ผลดี คือ มีผลผลิตทางเกษตรปริมาณมากสามารถรองรับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ ผลกระทบ คือ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม จากการบุกรุกพื้นที่ป่าส่งผลให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน ปริมาณป่าไม้ลดลง เกิดสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อมทั้งในดิน น้ำ และอากาศ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อแมลงและสัตว์อื่น ๆ ในระบบนิเวศทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง 2) ด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น แปรผกผันกับราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน 3) ด้านสังคม เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค เกษตรกรมีสารเคมีตกค้าง

ในเลือดมีปัญหาสุภาพ ผู้บริโภคได้รับประทานผักหรือผลไม้ที่มีสารเคมีตกค้างเกิดการสะสมและทำให้เจ็บป่วยได้ และวิถีชีวิตของเกษตรกรที่แต่เดิมทำเกษตรเพื่อการดำรงชีพก็เปลี่ยนแปลงไปมุ่งเน้นการใช้สารเคมีเพื่อให้ผลผลิตมากขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นก็ถูกทดแทนโดยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Tancho, 2006)

ปัจจุบันจึงเริ่มมีคนให้ความสนใจแนวคิดการเกษตรทางเลือกในการจัดการระบบการเกษตรมากขึ้น การทำเกษตรอินทรีย์เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะไม่มีการใช้สารเคมี สามารถทำได้ทุกพื้นที่ มีการใช้จุลินทรีย์ช่วยในการผลิต ไม่ใช้พันธุ์พืชสัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ตัดต่อพันธุกรรม ระบบการจัดการที่เอื้อประโยชน์ต่อระบบนิเวศ และสามารถขอรับรองมาตรฐานทั้งในระดับประเทศหรือระดับนานาชาติได้ถึงแม้ในปัจจุบันเกษตรกรบางกลุ่มจะหันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบรับกระแสของผู้บริโภคที่รักสุขภาพ แต่มีปัญหาและอุปสรรคหลัก 2 ประเด็น คือ 1) ปัญหาด้านการผลิต 2) ปัญหาด้านการตลาด (Baansanrakorn, 2014) ดังนั้นการส่งเสริมเกษตรกรให้ทำเกษตรอินทรีย์จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

โครงการสามพรานโมเดลนั้นมีแนวคิดริเริ่มจากเจ้าของกิจการสวนสามพรานที่ต้องการผลผลิตอินทรีย์มาบริการลูกค้าที่โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ ต่อมามูลนิธิสังคมสุขใจได้เข้ามาพัฒนาเกิดเป็นเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง มีการจัดการทั้งในเรื่องของตลาด ผลผลิต การเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (Sookjai Organic Agriculture Development Centre, n.d.) ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่น่าสนใจและควรเข้าไปศึกษาถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดทำโครงการ รวมถึงผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดความเร็จด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้และจัดการ

ความรู้ โดยการสกัดความรู้ออกมาเป็นบทเรียน ทำให้ได้บทเรียนที่เป็นรูปธรรม เกิดการเรียนรู้ ปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Chankong, 2014) ซึ่งการถอดบทเรียนความสำเร็จจากการดำเนินโครงการสามพรานโมเดลจะทำให้เราทราบถึงบทเรียนของโครงการ ว่ามีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อสามารถใช้เป็นต้นแบบให้โครงการอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมการดำเนินโครงการสามพรานโมเดล รวมถึงปัญหา และอุปสรรค
2. เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของโครงการสามพรานโมเดล

นิยามศัพท์

โครงการสามพรานโมเดล หมายถึง โมเดลธุรกิจที่ยั่งยืนบนพื้นฐานความเป็นธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การขับเคลื่อนโดยมูลนิธิสังคมสุขใจ

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง การทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี ฮอร์โมนที่เร่งการเจริญเติบโต และไม่ใช้พันธุ์พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ตัดต่อพันธุกรรม เอื้อประโยชน์ต่อระบบนิเวศ สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ มีการผสมผสานความรู้เกิดความสมดุลร่วมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านพื้นที่ : โครงการสามพรานโมเดล อยู่ในพื้นที่ของโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ อ.สามพราน จ.นครปฐม

ด้านเนื้อหา : ศึกษาการดำเนินงาน และถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการสามพรานโมเดล

ด้านประชากร : สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

คือ กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ จำนวน 1 คน และตัวแทนสมาชิกเกษตรกรในโครงการสามพรานโมเดล ทั้งหมด 11 กลุ่ม กลุ่มละ 1 คน รวม 11 คน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบกิจกรรมการดำเนินโครงการสามพรานโมเดล รวมถึงปัญหา และอุปสรรค
2. ทราบบทเรียนความสำเร็จในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของโครงการสามพรานโมเดล
3. ทราบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการสามพรานโมเดล เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้กับโครงการอื่น ๆ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการจัดการเชิงระบบ และด้านผลกระทบ (IPO-I System) สามารถนำมาใช้ในการถอดบทเรียน และนำไปสู่การเสนอแนวทางได้ (Phoochinda, & Noothimthong, 2014) โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการจัดการเชิงระบบ และด้านผลกระทบ (IPO-I System) มาศึกษาทั้งกระบวนการดำเนินการ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (Output) เพื่อดูระบบการดำเนินงานของโครงการ และจากนั้นวิเคราะห์ด้านผลกระทบ (Impact) รวมถึงผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการสามพรานโมเดล ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลการศึกษา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

Jiwju et al. (2015) ได้วิจัยเรื่องการถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบั้งบัวน้ำแดง อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร ทำการศึกษา 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา และชุมชนบ้านบ่อแก้ว โดยใช้แบบ

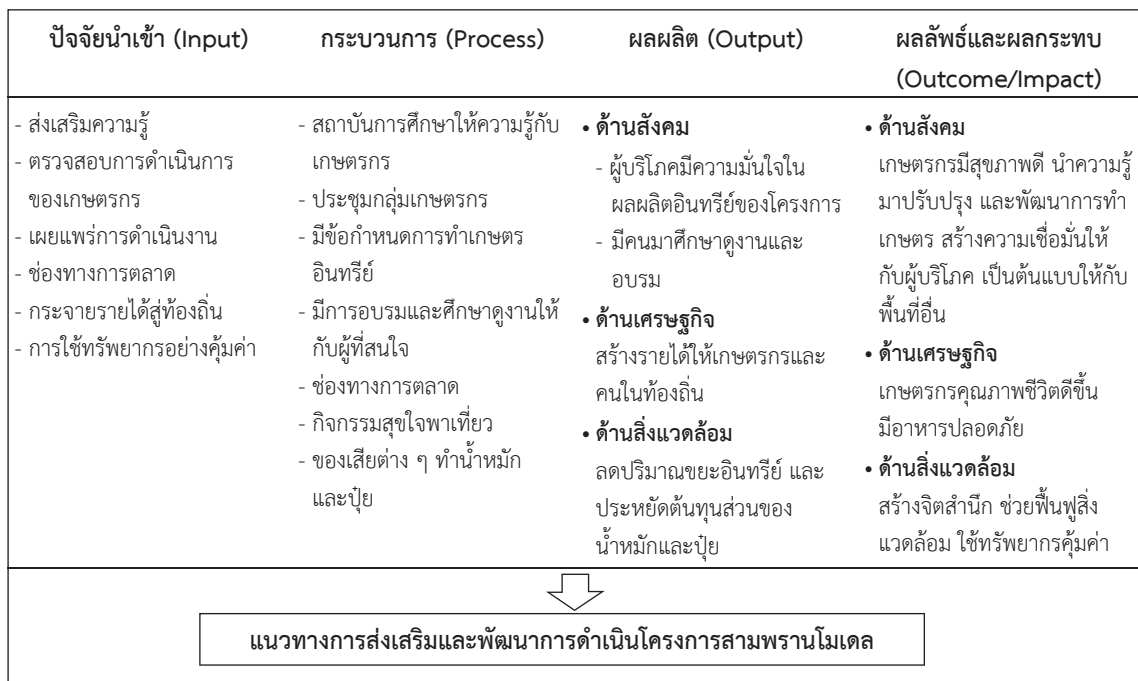
สัมภาษณ์ การจัดกิจกรรม และประเมินประสิทธิภาพ ผลการวิจัยจากการถอดบทเรียนความสำเร็จพบว่า ทั้งสองชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการบริหารจัดการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม จนชุมชนเป็นที่รู้จักแพร่หลายในการดำรงชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง

Hpunhpukdee, Soonthron, Pharanak, and Nonsrimuang (2014) ได้ศึกษาเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนิคมเศรษฐกิจพอเพียง (บ้านสะอาดสมศรี) มีกระบวนการวิจัยแบบเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแนวคิดที่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหา ศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรค ร่วมกันคิดร่วมกันหา

ทางแก้ไข และพัฒนาศักยภาพที่ชุมชนมี พร้อมให้การส่งเสริมเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับเพาะปลูก และพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย ในการทำเกษตรนั้นส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยชีวภาพลดต้นทุนในการผลิต โดยคนในชุมชนมีวิถีการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดในภาพ 1 มีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) จากการดำเนินโครงการสามพรานโมเดล เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของโครงการ

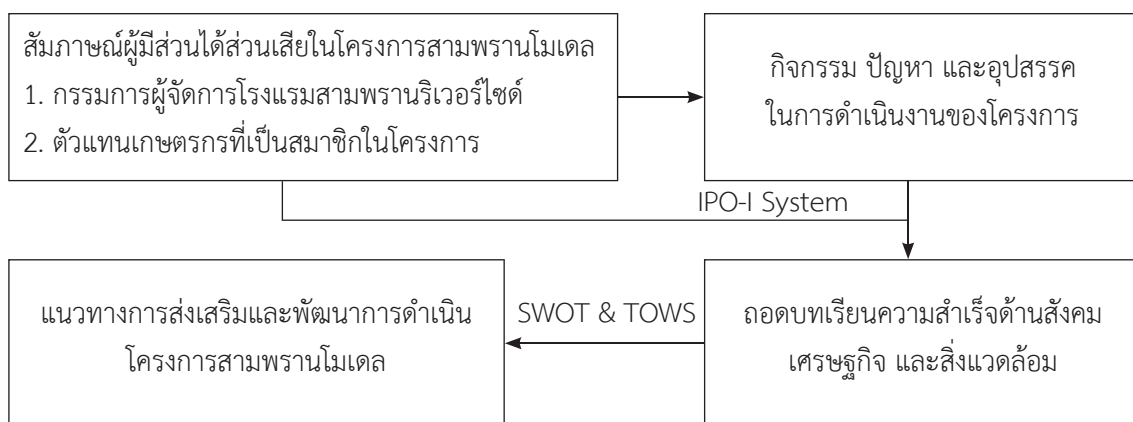

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังภาพ 2 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการสามพรานโมเดล คือ กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ และตัวแทนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการสามพรานโมเดล จำนวน 11 คน จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบข้อมูล

กิจกรรม ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการ และถอดบทเรียนโดยใช้ทฤษฎีการจัดการเชิงระบบและด้านผลกระทบ (IPO-I System) จากนั้นนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนมาวิเคราะห์ SWOT และ TOWS เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินโครงการสามพรานโมเดล

ภาพ 2 ขั้นตอนการศึกษา

ผลการวิจัย

กิจกรรมของโครงการสามพรานโมเดล

ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการสามพรานโมเดลมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ หลากหลาย กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยขอยกตัวอย่างกิจกรรมที่ดำเนินการในบางส่วน ซึ่งเป็นกิจกรรมของโครงการที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) ตลาดสุขใจ อยู่ในพื้นที่สวนสามพรานเปิดให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ให้กับผู้บริโภค โดยเปิดช่วงวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ มีร้านค้าอยู่ประมาณ 60 ร้าน โดยเกษตรกรที่เข้ามาจำหน่ายผลผลิตอย่างน้อยต้องผ่านระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) คือระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรอง

ผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้ (Greenet, n.d.) ซึ่งภายในตลาดจะมีจุดตรวจสอบเคมีตกค้างในผักและผลไม้ นอกจากนี้ทางตลาดสุขใจมีการจัดกิจกรรมสุขใจพาเที่ยวให้ผู้บริโภคมาเจอกับเกษตรกรที่แปลงเกษตรโดยตรง

2) ตลาดสุขใจสัญจร จัดเดือนละหนึ่งครั้ง ที่ SCB park ลูกค้ายที่ SCB park ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพนักงานคนทำงาน และแม่บ้าน ซึ่งการจัดตลาดสุขใจสัญจรขึ้นมานั้นเพื่อให้เกษตรกรได้ไปเรียนรู้ว่าคนในเมืองต้องการอะไร

3) โครงการทำเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน มีการให้ทุนสนับสนุนโรงเรียนละ 20,000 บาท มีการทำ

แปลงเกษตรอินทรีย์ให้เด็กนักเรียนได้มีผักอินทรีย์ไว้รับประทาน ถ้าเหลือก็นำมาแปรรูปและจำหน่ายที่ตลาดสุขใจ โดยมีโรงเรียนที่เข้าร่วมประมาณ 10 โรงเรียน

4) กิจกรรม Organic Farmers' Market เป็นกิจกรรมที่ปฐม ออร์แกนิก ลิฟวิ่ง ร่วมกับมูลนิธิสังคมสุขใจ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการให้ความรู้ด้านโภชนาการ กระตุ้นผู้บริโภคให้เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพ โดยสอดแทรกความรู้ผ่านฐานกิจกรรมต่าง ๆ และมีการจัดจำหน่ายสินค้าอินทรีย์จากเกษตรกรเครือข่ายสามพรานโมเดล โดยกิจกรรมจัดขึ้นทุกวันเสาร์ที่ 2 ของเดือน ที่ร้าน Patom Organic Living ซอยทองหล่อ 23 (Sopontammarak, 2017)

5) วิสาหกิจชุมชนสุขใจออร์แกนิก มีการดำเนินงานที่เน้นในเรื่องการแปรรูปเพื่อลดความเสียหายจากปริมาณผลผลิตที่ล้นตลาด โดยส่วนของวิสาหกิจชุมชนสุขใจออร์แกนิกมีการแบ่งสัดส่วนกำไรกลับตามปริมาณผลผลิตและราคาที่เกษตรกรส่งมาจำหน่าย ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกำไรเนื่องจากเพิ่งเริ่มขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในปี 2560 แต่น่าจะเริ่มมีการปันผลได้ในช่วงปลายปี 2560

นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นทางโครงการสามพรานโมเดลได้มีการจัดการฝึกอบรม เผยแพร่องค์ความรู้การดำเนินงานในช่องทางต่าง ๆ เช่น เวทีสาธารณะต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ และสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น และยังเป็นที่ศึกษาดูงานให้กับมหาวิทยาลัยหน่วยงาน และผู้ที่สนใจ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการสามพรานโมเดล

จากการสัมภาษณ์ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตั้งช่วงต้นน้ำ คือ แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ทุน และแรงงาน กลางน้ำ คือ กระบวนการจัดการ และการแปรรูป และปลายน้ำ คือ การที่

สินค้าหรือบริการไปถึงมือผู้บริโภค ดังนี้

1) ช่วงต้นน้ำ คือ เกษตรกรเคยชินกับวิถีเดิมในการใช้สารเคมี เกษตรกรบางครั้งมีการแอบใช้สารเคมี หรือนำผลผลิตที่ไม่ใช่อินทรีย์มาจำหน่าย ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ผสมคลุกยาและเมล็ดพันธุ์พื้นเมือง และความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

2) กลางน้ำ คือ เกษตรกรไม่ค่อยมีความรู้เรื่องการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และการตลาด ช่วงเริ่มแรกเกษตรกรยังไม่สามารถหาช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ และผลผลิตของเกษตรกรบางช่วงล้นตลาด

3) ปลายน้ำ คือ ผู้บริโภคไม่เข้าใจและสับสนระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรปลอดภัย ผู้บริโภคบางครั้งไม่เข้าใจถึงราคาของผลผลิตอินทรีย์ว่าทำไมมีราคาสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไป และผู้บริโภคบางครั้งยังติดอยู่กับอุปนิสัยของผลผลิตที่ต้องสวยและไม่มีตำหนิ

ถอดบทเรียนความสำเร็จด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของโครงการสามพรานโมเดล

การถอดบทเรียนความสำเร็จในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของโครงการสามพรานโมเดลนั้น ได้นำทฤษฎีการจัดการเชิงระบบและด้านผลกระทบ (IPO-I System) มาช่วยวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง คือ กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ และสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการ จำนวน 11 คน มาวิเคราะห์ถึงปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome and Impact)

1) ด้านสังคม

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome/Impact)
มีผลผลิตอินทรีย์บริการให้กับลูกค้าโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์	ผู้บริหารโรงแรมฯ พุดคุยกับเกษตรกรในพื้นที่ อ.สามพราน จ.นครปฐม	มีเกษตรกรที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์	จุดเริ่มต้นโครงการสามพรานโมเดล
ส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกร	- ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์พันพรรณ จ.เชียงใหม่ - มหาวิทยาลัยให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมัก ปุ๋ย วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด	เกษตรกรเข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงาน	- มีความรู้เรื่องการคัดเลือก และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ทำน้ำหมัก ปุ๋ย วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด และนำมาปรับใช้
ตรวจสอบการดำเนินการของเกษตรกรในโครงการ	จัดประชุมกลุ่มเกษตรกร เดือนละ 1 ครั้ง/กลุ่ม	มีการประชุมทั้งหมด 11 ครั้ง/เดือน (จำนวนเกษตรกรในโครงการทั้งหมด 11 กลุ่ม)	- ร่วมกันวางแผนการผลิต และการเก็บเกี่ยว เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา - สามารถตรวจสอบเกษตรกรได้ว่าปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือไม่ และเกษตรกรที่พร้อมสามารถขอรับรองมาตรฐานได้ - แลกเปลี่ยนองค์ความรู้
สุขภาพของเกษตรกร	ตรวจปริมาณสารเคมีในเลือดของเกษตรกร	ตรวจเลือดเกษตรกรในโครงการปีละ 1 ครั้ง	- เกษตรกรมีสุขภาพดีขึ้น ระดับเลือดที่เคยอยู่ในระดับเสี่ยง เปลี่ยนไปอยู่ในระดับปลอดภัย
อาหารปลอดภัย	- มีข้อกำหนดสำหรับการนำสินค้ามาจำหน่ายที่ตลาดสุขใจ - จุดตรวจสารเคมีในพืช ผัก ผลไม้ ที่ตลาดสุขใจ	- ผู้บริโภคมีความมั่นใจในสินค้าที่ตลาดสุขใจ - ร้านค้าที่มาจำหน่ายได้รับการตรวจสอบ	- ผู้บริโภคมีอาหารที่ปลอดภัยในการบริโภค - สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่มาซื้อสินค้า
เผยแพร่การดำเนินงานของโครงการสามพรานโมเดล	- ฝึกอบรมให้กับภาครัฐหรือภาคเอกชนที่สนใจ - ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาดูงานการขับเคลื่อนโครงการสามพรานโมเดล	- ฝึกอบรม เช่น เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด และนักพัฒนาธุรกิจชุมชน เป็นต้น - ศึกษาดูงาน เช่น นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะผู้แทน จากราชาอาณาจักรภูฏาน และคณะผู้บริหารระดับสูง 16 ประเทศ G77 เป็นต้น	- เผยแพร่ความรู้การขับเคลื่อนงาน - เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อื่น ๆ - ประชาสัมพันธ์โครงการ และขยายช่องทางตลาด - ผู้บริโภคเห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์/ช่วยสนับสนุนเกษตรกร

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จในด้านสังคม จากจุดเริ่มต้นของธุรกิจโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ กลายเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการสามพรานโมเดล ทำให้มีอาหารที่ปลอดภัย สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น เกิดเครือข่ายระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ หน่วยงาน

งาน และสถาบันการศึกษาที่สนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน และสามารถนำองค์ความรู้จากผลจากการขับเคลื่อนโครงการสามพรานโมเดลมาเผยแพร่ให้กับภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่สนใจได้

2) ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยนำเข้า (Input) ➡	กระบวนการ (Process) ➡	ผลผลิต (Output) ➡	ผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome/Impact)
ส่งเสริมช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร	ช่องทางการตลาด คือตลาด สุขใจ ตลาดสุขใจสัญจร โรงแรม สามพรานริเวอร์ไซด์ โรงแรม อื่น ๆ วิทยุชุมชนสุขใจ ออร์แกนิก และตลาดร้านปฐม ออร์แกนิก ลิฟวิ่ง	- เกษตรกรนำผลผลิตไป จำหน่ายตามช่องทางการตลาด ต่าง ๆ - สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ซึ่ง รายได้จากตลาดสุขใจ ปี 2559 ประมาณ 31 ล้านบาท	- เกษตรกรได้ราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ลดปัญหาหนี้สิน ค่ารักษา พยาบาล - กระจายรายได้สู่ชุมชน และ ท้องถิ่น - ผู้บริโภคมีสินค้าอินทรีย์ที่ ปลอดภัยไว้บริโภค
กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น	กิจกรรมสุขใจพาเที่ยว ที่นำ ผู้บริโภคไปเยี่ยมชมสวนของ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์	สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและ คนท้องถิ่น	- เกษตรกร/คนในท้องถิ่นมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น - คนในท้องถิ่นเริ่มสนใจทำเกษตร อินทรีย์
สร้างอาชีพ	การประชุมกลุ่มประจำ เดือน สามารถให้ผู้สนใจเข้า มาสังเกตการณ์การดำเนินการ ของกลุ่มได้	- จำนวนสมาชิกในกลุ่ม เกษตรกรเพิ่มขึ้น - ทำให้ผู้ที่สนใจมีอาชีพและ รายได้	มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แก้ไขปัญหา ความยากจน ลดการใช้สารเคมีใน การทำเกษตร

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมช่องทางการตลาด กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และสร้างอาชีพ ทำให้เกษตรกรและคนในท้องถิ่น

มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ในราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และผู้บริโภคมีอาหารที่ปลอดภัย

3) ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยนำเข้า (Input) ➡	กระบวนการ (Process) ➡	ผลผลิต (Output) ➡	ผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome/Impact)
ส่งเสริมการลดปริมาณขยะ	- ขอความร่วมมือร้านค้าไม่ใช้ โฟม ใช้ถุงพลาสติกที่สามารถ ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ และมีตระกร้าไว้บริการที่ตลาด สุขใจ	ร้านในตลาดสุขใจและผู้บริโภค ให้ความร่วมมือในการลด ปริมาณขยะ	- ลดปริมาณการปล่อยมลพิษใน การกำจัดขยะ - สร้างจิตสำนึกที่คำนึงถึงสิ่ง แวดล้อม
ลดการใช้สารเคมีในการทำ เกษตร	- เกษตรกรในโครงการทำเกษตร อินทรีย์ - โครงการเกษตรอินทรีย์ใน โรงเรียน	- มีเกษตรกรในโครงการ สามพรานเดลทั้งหมด 11 กลุ่ม - โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน จำนวน 10 โรงเรียน	- ลดสารเคมีทางการเกษตรใน สิ่งแวดล้อม - พื้นฟูคุณภาพดิน น้ำ สภาพ แวดล้อมในพื้นที่ - บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าใจ เกษตรอินทรีย์ และนำผลผลิตที่ ได้มาบริโภคภายในโรงเรียน

3) ด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้า (Input) ⇨	กระบวนการ (Process) ⇨	ผลผลิต (Output) ⇨	ผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome/Impact)
การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด	เกษตรกรนำผลผลิตที่เสียหายในแปลงเกษตร รวมถึงเศษอาหารเศษปลา จากร้านค้า และตลาดในท้องถิ่น มาทำน้ำหมักและปุ๋ยเพื่อใช้ในการทำการเกษตร	- ลดปริมาณขยะอินทรีย์ - ประหยัดต้นทุนในการทำน้ำหมักและปุ๋ย	- นักเรียนสามารถแนะนำผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรให้ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร - หน่วยงานท้องถิ่นจัดการขยะได้ง่ายขึ้น เนื่องจากปริมาณขยะลดลง - ลดพาหะนำโรคต่าง ๆ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ เป็นต้น - ใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จในด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการของตลาดสุขใจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมช่วยลดปริมาณขยะจำพวกโฟม และถุงพลาสติก ส่งเสริมทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งช่วยลดปริมาณสารเคมีตกค้างในผลผลิตและสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูคุณภาพของดิน และน้ำ มีการส่งเสริมให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนรู้จักการทำเกษตรอินทรีย์และนำผลผลิตมารับประทานลดค่าใช้จ่าย และสามารถนำความรู้ไปแนะนำให้กับผู้ประกอบการปลูกผักไว้รับประทานเองหรือผู้ประกอบการที่เป็เกษตรกรให้ลดการใช้สารเคมี นอกจากนี้การนำทรัพยากรในแปลง

เกษตรและท้องถิ่นมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ก็ช่วยลดปริมาณขยะสะสม และลดพาหะนำโรคต่าง ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาารดำเนินโครงการสามพรานโมเดล

ในการหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาารดำเนินโครงการสามพรานโมเดล ใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ SWOT ในการหาจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threat) ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
- จัดหาช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร - มีการตรวจสอบแปลงเกษตรกรสม่ำเสมอ - ส่งเสริมกิจกรรมให้กับผู้บริโภคได้เข้าใจเกษตรกร - มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พื้นเมือง - แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน - การจัดการตลาดสุขใจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และมีจุดบริการสำหรับตรวจสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิต - เกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดตามเกณฑ์ของการทำเกษตรอินทรีย์	- ช่องทางการตลาดออนไลน์ยังไม่ประสบความสำเร็จ - ตลาดสุขใจค่อนข้างคับแคบ เช่น ร้านค้า ที่จอดรถ - ขาดแคลนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มาทดแทนรุ่นพ่อแม่ - ผลผลิตอินทรีย์ยังไม่ค่อยมีความหลากหลาย - ผลผลิตบางครั้งมีปริมาณมาก จำหน่ายไม่หมด - เกษตรกรบางรายยังไม่ค่อยมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกเอง - เกษตรกรบางรายยังไม่ค่อยมีการจดบันทึกรายละเอียดยการทำเกษตรอินทรีย์

โอกาส (Opportunity)	ภัยคุกคาม (Threat)
- หน่วยงานและสถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือในการให้คำแนะนำและส่งเสริมองค์ความรู้กับเกษตรกร - ผู้บริโภคเชื่อมั่นในผลผลิตของโครงการ - ผู้บริโภคหันมาสนใจสุขภาพมากขึ้น - ภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์	- โรคและแมลงทำลายผลผลิตของเกษตรกร - ผู้บริโภคติดกับรูปลักษณ์ของผลผลิตที่ไม่มีตำหนิ - ผู้บริโภคสับสนระหว่างเกษตรปลอดภัยกับเกษตรอินทรีย์ - ผู้บริโภคมองว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาที่สูง - ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

จากนั้นนำจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threat) ที่ได้มาวิเคราะห์ TOWS ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
- ส่งเสริมช่องทางการตลาดอื่น ๆ ให้กับเกษตรกร - สนับสนุนเกษตรกรขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ - ประสานงานกับภาครัฐและสถาบันศึกษาให้เข้ามาสนับสนุนเกษตรกร เช่น การให้ความรู้ งบประมาณ - เผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการทำให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น - หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์พื้นเมือง - สถาบันการศึกษาช่วยศึกษาวิจัยพัฒนาพันธุ์พืชใช้สำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ - เผยแพร่รูปแบบการจัดการตลาดสุขใจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น	- หน่วยงานที่มีความรู้เรื่องของการจัดการตลาดออนไลน์มาช่วยสนับสนุนองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่โครงการ - ผลผลิตที่มีจำนวนมากสามารถป้อนให้กับตลาดออนไลน์ เพราะมีกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจเรื่องสุขภาพเพิ่มมากขึ้น และเชื่อมั่นในผลผลิตอินทรีย์ของโครงการ - หน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาตลาดสุขใจให้มีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นในการรองรับผู้บริโภค - ส่งเสริมเด็กรุ่นใหม่ให้สนใจทำเกษตรอินทรีย์ เช่น โครงการทำเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน เป็นต้น - สถาบันการศึกษาช่วยส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรในเรื่องที่เกษตรกรยังไม่ความรู้ - การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสุขใจออร์แกนิก เพื่อช่วยเรื่องปริมาณผลผลิตที่ล้นตลาด - การตรวจสอบแปลงเกษตรกร จะต้องตรวจสอบว่าเกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลครบถ้วน มีการดำเนินการตามข้อกำหนดของกลุ่ม และวางแผนการผลิตอย่างไร

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
- ขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาช่วยส่งเสริมความรู้การจัดการโรคและแมลงในแปลง การรับมือกับภัยธรรมชาติต่าง ๆ - จัดกิจกรรมให้ผู้บริโภคเยี่ยมชมแปลงเกษตรของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจเกษตรกรรมมากขึ้น	- ปรับปรุงและพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อช่วยลดปัญหาผลผลิตที่ล้นตลาด - ขยายวันในการจำหน่ายผลผลิตที่ตลาดสุขใจ และขยายพื้นที่ตลาดให้เพิ่มมากขึ้น - พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความรู้เรื่องของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการทำเกษตรอินทรีย์ให้เหมาะสม

จากการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS ดังกล่าวข้างต้นทางโครงการสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินโครงการสามพรานโมเดลต่อไปในอนาคต

การอภิปรายผล

จากการศึกษาในปี 2011 ของ Palee (2011) มีการศึกษาถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ พบว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรของเกษตรกรเริ่มจากมองเห็นผลเสียของเกษตรเคมี จึงปรับกระบวนการคิด ศึกษา และนำมาปรับใช้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มและเครือข่าย มีการปรับปรุงบำรุงดินจนสภาพดินดีขึ้น สิ่งมีชีวิตในแปลงเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตที่ได้นำมาบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันสู่ญาติมิตร โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนของเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม คือ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านการผลิต 3) ปัจจัยด้านการปรับกระบวนการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ปัจจัยด้านสุขภาพ และ 5) ปัจจัยด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จากภายในและภายนอกชุมชน และจากการศึกษาของ Ngamsanga (2009) ได้มีการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์แบบยั่งยืนนาหนองไผ่ บ้าน

บ่อแก ต.นาหนองไผ่ อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ พบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ คือ 1) ปัจจัยด้านผู้นำ 2) ปัจจัยด้านสมาชิก 3) ปัจจัยด้านทุนและทรัพยากร 4) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ปัจจัยด้านสภาพภูมิประเทศ และ 6) ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ

จากผลการศึกษาการดำเนินงานของโครงการสามพรานโมเดลนั้น เห็นได้ว่าโครงการมีส่วนช่วยสนับสนุนเกษตรกรทั้งในด้านสังคม ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สุขภาพดีขึ้น สร้างเครือข่ายการค้าขายที่เข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ ราคาผลผลิตที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และด้านสิ่งแวดล้อม มีการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น พื้นฟูสภาพดิน และน้ำ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ทั้งในเรื่องของตลาด ความเข้าใจของผู้บริโภค รวมถึงการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อมั่น ซึ่งมีบางประเด็นที่ทางโครงการต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ ช่องทางการตลาดออนไลน์ การพัฒนาผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มีความหลากหลาย เป็นต้น ส่วนนี้ภาครัฐสามารถเข้ามาช่วยส่งเสริมสนับสนุนได้ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยยึดหลักยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ตามที่ได้มีการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาภาคครัวเรือนและภาคเอกชนสามารถเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการสามพรานโมเดล สถาบันการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนองค์

ความรู้ให้กับเกษตรกรได้ โดยการศึกษานี้อาจต้องมีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มเติมเพื่อให้การวิเคราะห์ผลการศึกษามีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากขึ้น

Reference

- Baansanrakorganic. (2014). *Management of Organic Vegetable Production System*. Retrieved from <http://resource.thaihealth.or.th/library/hot/14623> [In Thai]
- Bureau of Epidemiology. (2016). *ANNUAL EPIDEMIOLOGY SURVEILLANCE REPORT 2015*. Retrieved from <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2015/> [In Thai]
- Chankong, W. (2014). *Lesson Learned Chapter 1*. Retrieved from <http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/book571/rsearch571.pdf> [In Thai]
- Greenet. (n.d.). *PARTICIPATORY GUARANTEE SYSTEMS (PGS)*. Retrieved from <http://www.greenet.or.th/article/1138>
- Hpunhpukdee, P., Soonthron, J., Pharanak, P., & Nonsrimuang, N. (2014). *The preliminary study of establishing the ways to develop and promote the potential based on the sufficiency economy of sufficient community (Sa-Artsomsee Village)* (Research report). Kalasin: Rajamangala University of Technology Isan. [In Thai]
- Jiwju, N., Siboonnan, T., Taichapong, A., Sirikitsa, Sirikitsathien, C., Nuamai, C., & Buapeun, P. (2015). *Reproducing Effective Lesson on Sufficiency Economy for Developing Wangnumdaeng Community, Moo 5, Thamkeua sub-district, Klongklung district, Kamphaengphet province* (Research report). Kamphaengphet: Kamphaeng Phet Rajabhat University. [In Thai]
- Ngamsanga, T. (2009). *The operation of organic farming group according to sufficiency: A case study of Nanongpai Farming Group, Chumponburi District, Surin Province* (Master's thesis). Khon Kaen: Khon Kaen University. [In Thai]
- Palee, S. (2011). *Process transformation between chemical agricultural and organic agricultural of farmers Huaisai, Sankampang District, Chiang Mai Province* (Master's thesis). Chiang Mai: Chiang Mai University. [In Thai]

Phoochinda, W., & Noothimthong, S. (2014). Environmental Management in Urban and Rural Areas Based on the Philosophy of Sufficiency Economy. *Journal of Humanities and Social Sciences of Mahasarakham University*, 33(6), 110-122. [In Thai]

Sookjai Organic Agriculture Development Centre. (n.d.). *Sampran Model Project*. Retrieved from <http://sampranmodel.com/> [In Thai]

Sopontammarak, A. (2017). *Learn - Enjoy Organic Way of the City*. Retrieved from <http://www.thaihealth.or.th/partnership/Content/38417-เรียน-รู้-รื่นรมย์ วิถีอินทรีย์ใจกลางกรุง.html> [In Thai]

Tancho, A. (2006). *Applied Natural farming: Principles, Concepts, Techniques, Practices in Thailand*. Bangkok: National Science and Technology Development Agency. [In Thai]

Tonglim, S. (2013). *Exit Thai Agricultural System*. Bangkok: Amarin Printing [In Thai]